

Brezilya Yönetim Sistemi

Biröl EKİCİ

Birinci Bölüm

Tarihsel Süreçte Yönetim Yapısının Gelişimi

Brezilyada insan yerleşiminin 30.000 yıl öncesine kadar uzandığına ilişkin deliller mevcuttur. Avrupalılar bölgeye vardığında Brezilya'da görel olarak küçük yerli gruplar bulunmaktaydı. Brezilya dil ve kültürünü Portekiz'den alan tek Latin Amerika ülkesidir.

Yaklaşık 170 milyon nüfusuyla Brezilya Latin Amerika'da en fazla nüfusa sahip ülkedir. Brezilya'nın yerlileri çoğunlukla göçer Tupi-Guarani yerlilerindedir. Dört büyük grup Brezilya nüfusunu oluşturmaktadır. XVI. yüzyıldan itibaren Brezilya'yı kolonize eden Portekizliler, köle olarak getirilen Afrikalılar, XIX. yüzyıldan sonra göçmen olarak gelen karışık Avrupalı, Orta Doğulu ve Asyalı göçmenler ve yerliler. Irksal yapı Beyaz %55 (Portekizli, Alman, İspanyol ve Polonyalı) karışık beyaz ve Afrikalı %38, Afrikalı %6 ve diğerleri (Japon, Arap, Amerikalı yerli) %1'dir. Brezilya'da, Avrupa'dan devam eden göç dalgalarıyla etnik ve kültürel yapı zenginleşmiştir. 1875 yılından 1960 yılına kadar 5 milyon Avrupalı Brezilya göç etmiştir.

Amiral Pedro Alvares Cabral, bölgeyi 1500 yılında Portekiz'e katmıştır. İlk kaşifler geri dönüşlerinde kırmızı boya üreten kereste ile dönmüşlerdir. Bunun adı pau-brasildir ve topraklar ismini buradan almıştır. 1532 yılında Portekiz bölgeyi kolonizasyona başlamış, 1549 yılında da bölgeyi kraliyet koloni bölgesi yapmıştır.

Napoleon güçleri Portekiz'i işgal edince, Kral John VI ilerleyen Fransız askerlerinden korkarak 1808 yılında ülkesini terk etmiş, sarayını Rio de Janeiro'ya kurmuştur. Rio de Janeiro Portekiz Krallığı'nın başkenti olmuştur. Koloninin limanları ticari sınırlamalar getirilerek serbest bırakılınca, Brezilya Portekiz'e eşit statülü krallık olmuştur. 1821'de Kral John oğlunu kral naibi olarak bırakıp Portekiz'e geri dönmüş, Portekiz'in koloni yönetimini yeniden kurma çalışmalarına karşı Prens 1822'de Pedro I adıyla Brezilya kralı olmuştur. Böylece, üç yüzyıl Portekiz yönetimi altında kaldıktan sonra Brezilya, 1822 yılında bağımsız bir devlet olmuştur. Pedro I Parlamento ile anlaşamayınca, 1831'de 1840 yılında kral ilan edilecek olan 5 yaşındaki oğlu (Pedro II) lehine tahttan çekilmiştir. Pedro I'in oğlu halkçı bir monark olmuştur. Fakat memnuniyetsizlikler artınca 1889 yılında askeri darbenin ardından tahttan vazgeçmiştir. Cumhuriyet ilan edilmesine rağmen Brezilya dereceli olarak sivil yönetime geçilinceye kadar askeri diktatörlük altında yönetilmiştir.

XIX. yüzyıl sonlarına doğru ticaretin artmasıyla beraber kahve ve doğal kauçuk gelirleriyle ülkede zenginlik ve refah yaşanmıştır. Güneydoğu Asya'da kauçuk yetiştirilmeye başlanınca doğal kauçuk gelirleri patlaması durmuş, 1912 yılından sonra Amazon Bölgesi ekonomisi ağır darbe almıştır. Devlet Başkanı Wenceslau Braz müttefik kuvvetlerle birlikte hareket ederek I. Dünya ve II. Dünya Savaşlarında Almanya'ya karşı savaş açmıştır.

Ülke ekonomisini kahveye bağımlı olmaktan kurtarmak amacıyla 1930 yılında yapılan darbe ile iktidara gelen Getulio Vargas bir dizi tedbirler almıştır. Anayasayı ve devletin korporatif yapısını değiştirerek hükümeti merkezileştirmiş, temel endüstrinin gelişmesi ve ülke tarımının çeşitlendirilmesi için çalışmıştır. Onun yumuşak yapılı diktatörlük yönetimi, muhalefetin de yükselmesine rağmen ulusallaşma bilincini arttırmıştır. Vargas 1945 yılına kadar diktatör olarak yönetimde kalmıştır.

1960 yılında Brazilia, Brezilya'nın resmi başkenti olmuştur. Ekonomik kaos nedeniyle 1964'de gerçekleşen askeri darbenin arkasından Brezilya bir seri askeri hükümetle yönetilmiştir. 1965 yılındaki darbeden sonra Devlet Başkanının olağanüstü yetkileri daha da artırılmış ve bütün partiler dağıtılmıştır.

1967 yılında yeni Anayasa kabul edilmiş ve 1968'de Castelo Branco'nun ardından yönetime gelen Mareşal Costa e Silva Kongreyi dağıtmış ve tek adam yönetimine geçmiştir. 1969 yılında da General Emilio Garrastazu, Costa e Silva'nın yerini almıştır. Sağ ve sol terör, bu dönemde, Brezilya yaşamının yeni yüzü olmuştur. Askeri polis, gerilla saldırılarına sert tedbirlerle karşılık vermiştir. 1974 yılında General Ernesto Geisel General Emilio Garrastazudan sonra Devlet Başkanı olmuştur. Bu dönemde Brezilya, dünyanın en borçlu ülkesi konumuna düşmüştür.

1977 yılında General Geisel kongreyi dağıtmış, bir seri Anayasal ve seçimlere ilişkin reformlar yapmış, 1978'de de olağanüstü rejime ait bütün yasaları kaldırmıştır. Onun yerine geçen General Joao Babtista de Oliveire Figueiredo, 1985 yılında demokrasiye döneceği sözünü vererek, 1979'da Devlet Başkanı olmuştur. Oliveire Figueiredo, döneminde hızlı bir ekonomik gelişme ve demokratikleşme süreci yaşanmıştır. Bu gelişmelere rağmen ekonomik ve sosyal problemler sürmüştür, ordu hükümeti kontrol etmeye devam etmiştir.

1985'de Devlet Başkanlığına seçilen Tancredo Neves, ülkenin 1964 yılından sonraki ilk sivil Devlet Başkanı olmuştur. Başkan, ülke çapında büyük bir iyimserlik havası yaratmışsa da birkaç ay sonra ölmüştür. 1988 yılında ise çalışma saatlerini azaltan, toplanma özgürlüğü getiren ve grev hakkı tanıyan yeni Anayasa yürürlüğe girmiştir. 1989 yılında hiper enflasyonu serbest Pazar ekonomisiyle aşağıya indirme sözü veren Collar de Mello seçimi kazanmıştır. Collar de Mello, rüşvet skandalı nedeniyle Kongre tarafından mahkemeye sevk edilince 1992 yılında istifa etmiş, başkan yardımcısı başkanlığı devralmıştır.

Eski Maliye Bakanı Fernando Cardoso 1994 yılında başkanlığa seçilmiş, ekonomideki devlet kontrolünü azaltarak, telekom, elektrik, madencilik, demiryolu ve bankacılıktaki etkin olmayan kamu monopollerini özelleştirmiştir. Kısa sürede elde edilen ekonomik başarılar Brezilyanın fakirlik düzeyini olumlu yönde etkilemiştir. 1998 yılında ikinci dört yıllık dönem için seçilen Cardoso, ağır sosyo-ekonomik dengesizlikleri azaltmaya çalışmaktadır.

1999 yılında Asya ekonomik krizi Brezilyayı etkilemiş, hükümet mali piyasalarda parasını desteklemekten ziyade dalgalanmaya bırakmıştır. Bu durum paranın %40 değer kaybetmesine neden olmuştur. Cardoso ekonomide kemer sıkma politikasını kararlı bir şekilde uygulamış, uzun dönemde stabilite ve büyümeyi sağlamak için kısa dönemli sıkıntıları göze almıştır. Cardoso'nun çabalarına rağmen ekonomideki yavaşlama 2001'de de sürmüştür, komşu ülke Arjantin'deki ekonomik problemlerin içine Brezilya'nın da düşmesini istemeyen IMF, ülkeye ek bir yardım paketi önermiştir.

Brezilya'nın tarihi 1864-1870 tarihleri arasında Paraguay'la olan savaştan başka komşuları ile savaşı içermez. Brezilya, XX. yüzyılın nazik bir devidir. Geçen yüzyılda Brezilya sadece II. Dünya Savaşında Almanya'ya karşı savaşmıştır.

İhracat, kölelik ve patriarşi Brezilya tarihinin değişmezleri olmuştur. İhracat kökenli koloni ekonomisi Brezilyayı şekillendirmiştir. Brezilya ismi bile XVI. yüzyılda Avrupalıların tekstil üretiminde kullanmak üzere kırmızı boya elde etmek için çok istedikleri Brezilya kerestesi ağacından gelmektedir. Ülkenin tarihinin merkezinde, ucuz işgücünün önce köle olarak daha sonra da ücretli olarak sömürülmesi vardır. Gerçekten, Brezilya tarihi sadece fetih hikayesi değil, aynı zamanda yerli halkın ve Afrika'dan getirilen milyonlarca insanın köleleştirilmesinin hikayesidir.

Brezilya tarihi her biri döneminin önemli ihraç ürünü olan beş ekonomik periyoda ayrılabilir. Birinci periyot; 1500-1550 Avrupa tekstiline kırmızı boya sağlamak için üretilen Brezilya kerestesidir. Bu dönemde Avrupalılar kendi aralarında ülkenin körfez, liman ve köprü başlarını ele geçirmek için mücadele etmişlerdir. Portekizlilerin kıyılarda kontrolü ele geçirdiği dönem olan 1530-1650 yılları, şeker kamışından şeker elde edildiği Şeker dönemine rastlamaktadır. Şeker, Brezilyayı Avrupa'nın gelişmekte olan

kapitalizmine bağlamıştır. Üçüncü dönem; altın ve gümüşün keşfedildiği ve ülke içlerine kadar toprakların Portekiz tarafından işgal edildiği 1690-1750 yılları arasına rastlar. Altın ve gümüşün keşfedilmesi, koloni merkezini kuzeydoğu kıyılarından ülke içlerine çekmiştir. Altın üretiminin XVIII.yüzyıl sonlarına doğru azalmasıyla kahve üretimi dördüncü periyodu oluşturmuş ve 1920 yıllarına kadar sürmüştür. 1930'lu yıllardan sonra endüstrileşme hızlandıysa da Brezilya dünyanın en fazla kahve üreten ülkesi olarak kalmaya devam etmiştir. Beşinci dönemi oluşturan endüstrileşme dönemi, 1990'lara kadar uzanmıştır.

İkinci Bölüm

Yönetim Sistemini Belirleyen Faktörler

Brezilya, 1964-1985 yılları arasında 20 yıldan daha fazla bir süre askeri rejim altında idare edilmiştir. Başkan Fernando Collor de Mello 1989'da seçildiği zaman 29 yıldan beri ilk defa doğrudan seçilen başkan oluyordu. Devlet Başkanı 1992 yılında Milletvekilleri Meclisi tarafından rüşvetten suçlu bulunarak Senato tarafından görevden alınca Başkanlığı Başkan yardımcısı üstlenmiş, 1994 yılında da Devlet Başkanlığı, Eyalet Valiliği, milletvekilleri meclisi ve senatonun 2/3'ü için seçim yapılmıştır.

1993 yılında yönetim ve hükümet sistemleriyle ilgili olarak; cumhuriyet, anayasal monarşi, başkanlık ve klasik parlamenter sistem seçenekleri arasında bir tercih yapmak üzere halk oyuna gidilmiş, oylama sonunda büyük bir çoğunlukla Brezilyanın başkanlıkla yönetilen cumhuriyet olduğu teyit edilmiştir.

Kongre, ABD'deki gibi komite sistemi ile çalışır. Altı Senato komisyonu, 16 Milletvekilleri Meclisi komitesi vardır. Parti liderleri gündemin belirlenmesinde anahtar rol üstlenmektedirler. Bireysel kanun teklifleri için raportörler de önemlidir. Negatif raportör raporu yasa teklifinin komiteye varmadan önce ölmesine neden olabilir. Cardoso'nun Başkanlığa gelişinden bu yana Kongre kendisini anayasal reformun gerçekleşmesine adanmıştır. Anayasanın değiştirilebilmesi için meclis ve senatonun 2/3'ünün oyuyla değişikliğin geçmesi gerekmektedir. Engellere rağmen son zamanlarda ekonomik alanda önemli değişiklikler gerçekleşmiştir.

Politik yelpaze aralığında çok sayıda (1996'de 18 tane) politik parti bulunmaktadır. İki ana partinin ulusal olarak organize olduğu ABD'nin aksine Brezilya Partileri bölgesel tabanlıdır. Başlıca partiler; Brezilya Demokratik Hareket Partisi (merkez), Liberal Cephe Partisi (sağ), Demokratik İşçi Partisi, Brezilya Sosyal Demokratik Parti (merkez sol), Brezilya İlerleme Partisi (sağ), İşçi Partisi (sol), Demokratik Emek Partisi (sol), Brezilya Emek Partisi (merkez sağ), Brezilya Sosyalist Partisi (sol), Brezilya Komünist Partisi (sol) ve Liberal Partidir. (merkez sağ). Brezilya Demokratik Hareket Partisi en geniş partidir. Partiye bağlılık (parti disiplini) zayıftır ve koalisyonda olan partilerin milletvekilleri ve senatörleri daima kendi partileri lehinde oy vermezler.

Mahalli idarelerin seçimleri de genel seçimler gibi dört yılda bir yapılmaktadır. Anayasa mahalli idareler seçimlerinin başkanlık seçimlerinden iki yıl sonra olmasını belirlemiştir.

Brezilyanın monarşiden demokrasiye doğru olan politik gelişimi yumuşak olmamıştır. 1822'de bağımsızlığın elde edilmesinden sonra Brezilya öteki Güney Amerika ülkelerinin aksine hükümet yapısı olarak anayasal monarşiyi seçmiştir. Yeni ülke, köle tabanlı olarak kalmış, politik katılım oldukça sınırlı olmuştur.

Dom Pedro II'nin 1840'lı yıllardaki İmparatorluk döneminde İngiliz Modelindeki iki partili sistem geliştirilmiştir. Merkezi üniter sistemde, İmparator valileri atamış, yumuşak ayrıcalıklı yetkilerini kullanmıştır. Parlamento için doğrudan seçimler yapılmamıştır. Brezilya bu sistem altında 1880 yılına kadar, yani sistemin kölelerin özgürlük talepleri ve ordunun talepleri karşısında yetersiz kalmasına kadar istikrarlı bir ülke olmuştur. Bu yapı, ABD Anayasası üzerine şekillendirilmiştir. Fakat, kolonizm adı verilen ve kırsal alanlardaki geniş toprak sahiplerinin ekonomik gücüne dayanan önceki politik sistem devam etmiştir. 1891 yılında kabul edilen Anayasa ile başkan, ulusal kongre, eyalet valileri, yasama ve yerel görevliler doğrudan seçimle belirlenmeye başlanmıştır. I. Dünya Savaşından sonra kırsal-kentsel, tarımsal-endüstriyel dönüşümlere giren Brezilya, kentlerdeki orta sınıfın ve çalışan sınıfın ihtiyaçlarına cevap verememiş, 1929 yılında borsanın çökmesiyle doğan karmaşık ortamda ihtilal başlatılmış, 1934'de yeni Anayasa yapılmıştır. Orduyla yakın işbirliği yapan Devlet Başkanı Vargas, 1937 den 1945'e kadar kongreyi kapatmış ve diktatör olarak ülkeyi yönetmiştir.

1945-1964 periyodu ise çok partili demokrasi olarak bilinmektedir. 1960'ların başında yavaş ekonomik büyüme, yükselen enflasyon, popülizm ve milliyetçilik, politik huzursuzlukların çıkmasına ve halkın memnuniyetsizliğinin artmasına neden olmuştur. 1964 yılında ordu yönetimi ele geçirmiş, 20 yıllık yönetimine başlamıştır. Bu dönemde kongre açık kalmıştır fakat gücü eksilmiştir. Kongre, eyalet meclisleri, yerel yöneticiler için düzenli olarak seçimler yapılmış, politik partilerin devam etmesine izin verilmiştir.

Brezilya politik sisteminin birçok yönü, koloni ve bağımsızlık döneminin geleneksel kırsal toplumunda bulunan politik kültürle açıklanmaktadır. Politik kültür üç türlü politika geliştirmiştir. Geleneksel politikada (Coronelismo) yerel Kolonel (Albay) geniş toprak sahipleriyle yaptığı birliktelikle kırsal işçi ve ailelerinin oylarını kontrol etmektedir. Yerel politik başkanlar politikacılara verdikleri oylar karşılığında eyalet seviyesinde politik tayinleri ve belediyelerdeki kamu işlerini almaktadırlar.

1930'dan sonra kırsal kesimden kentlere göç artınca, orta ve geniş ölçekli kentlerde müşteri stilli (clientelistic) politika yükselmiştir. Bu sistemde kent politikacıları oyları karşılığında yeni göçenlerin sorunlarını halletmektedirler.

İlk iki tip politikadan ayrı olan üçüncü stil politika; yani doğrudan halkçı önlemler içeren politika son yıllarda gelişmeye başlamıştır. 1990'larda yapılan seçimler, yine de ikinci ve üçüncü tip politikanın etkisinin oy vermede etkili yöntemler olduğunu göstermektedir. 1970'lerden buyana yapılan seçimlerde askeri hükümete karşı demokratik hükümetlerin getiri ve götürüleri tartışılmıştır. Brezilya bölgesel olarak politik kültür farklılığına sahiptir. Kuzeydoğu ve kuzey eyaletleri güneydoğu ve güney eyaletlerine göre politikadan daha az karşılık beklemektedir. Üç sivil savaş gören ve politik çatışma yaşayan güneyde politik bağlılık daha fazladır.

Üçüncü Bölüm

Anayasalyapı

I. DEVLETİN KURULUŞU, NİTELİKLERİ VE TOPRAK BİRİMLERİ

Brezilya, 26 eyalet ve federal ilçeden (Başkent Brasilia'nın bulunduğu alan) oluşan federal bir devlettir. 5.581 belediye (1997) ve 9274 (1995) ilçe bulunmaktadır. Eyaletler ve Federal İlçe beş bölgeyi oluşturur.

Brezilya bağımsızlığını elde ettiğinden buyana merkeziyetçilik ve eyalet otonomisi arasında gidip gelmiştir. İmparatorluk döneminde (1822-89) Brezilya Anayasal monarşi olarak merkeziyetçi bir devlet olmuş, eyalet otonomisi çok sınırlandırılmıştır. Bu dönemde İmparatorlar; genellikle ılımlı yetkilere sahip olmakla birlikte, eyaletler konseyine başkanlık etmekte, senatörleri, polisleri, yargı mensuplarını ve eyalet valilerini atamaktadırlar.

Cumhuriyetçi Anayasa, 24.02.1891 tarihinde yayınlanmıştır. Bu Anayasa ABD Anayasasına güçler ayrımı, kontrol ve denge, iki kamaralı yasama, federalizm ve doğrudan seçimleri getirmesi yönüyle benzemektedir. İtalya ve Portekiz'in etkisiyle 1934 ve 1937 Anayasaları, birliktelik ve merkeziyetçilik fikirleri taşımaktadır. Temsili demokrasiye dönüş olarak 1945-46 Anayasası daha dengeli, liberal bir doküman olmuştur. 1964'ten sonra gelen askeri yönetimden 1967 Anayasası bir takım otokratik yetkileri almıştır.

Ülkenin sekizinci Anayasası 5 Ekim 1988 tarihlidir. Bu Anayasaya göre Brezilya Federal Cumhuriyeti; birbirinden ayrılmaz eyaletlerin birliğinden, belediyelerden, federal ilçelerden oluşur ve bunlar demokratik devleti teşkil ederler. Hakimiyet milletindir. Bütün güçlerin kaynağı halktır. Brezilya Federal Cumhuriyeti, Latin Amerika halklarının ekonomik, politik, sosyal ve kültürel entegrasyonu için çaba gösterir.

Kanun önünde herkes eşittir. Hayat, özgürlük, eşitlik, güvenlik ve mülkiyet hakkı ihlal edilemez ve garanti edilmiştir. Kimseye işkence edilemez. Dini inanç, vicdan ve düşünce özgürlüğü vardır. Toplantı ve gösteri hürriyeti mevcuttur.

Gizli oylama ile genel oy kullanma hakkı vardır. 18-69 yaş arası okur-yazar kimseler için oy kullanma mecburidir. 70 yaşın üzerindeki, 16-17 yaşında olanların ve okuma yazma bilmeyenlerin oy kullanma zorunlulukları yoktur ve isteğe bağlı olarak oy kullanırlar.

Brasilia, federal başkenttir. Birliğin yetkileri; yabancı devletlerle ilişki kurma ve sürdürmeyi, uluslararası organizasyonlara katılmayı, savaş açma ve barış yapmayı, ulusal savunmayı, para basmayı, kredileri yönetmeyi, ekonomik ve sosyal kalkınma planlarını oluşturmayı ve uygulamayı, iletişim, enerji,

adalet ve polis hizmetlerini ulusal ölçekte sunmayı ve medeni, ticari, ceza, yargılama usulü, seçim, iş, tarım, denizcilik, uzay ve havacılık alanlarında yasama faaliyetlerinde bulunmayı içerir.

1988 Anayasası federal hükümete yürütme, yasama ve yargı alanında geniş yetkiler vermektedir. Başkan ve başkan yardımcısı halk oyuyla 4 yıllığına seçilmektedir. Anayasa başkanlık sistemini öngörmekte ve bir çok parlamenter sistemin izlerini taşımaktadır. 1988 Anayasası kongrenin bir çok ayrıcalığını yeniden tesis etse de Devlet Başkanının eline “imparator” güçlerini vermektedir. Devlet Başkanının ABD başkanına göre kongreye karşı olan sorumluluğu daha azdır ve sayısız atama yetkisi bulunmaktadır.

ABD’ndeki sisteme benzer Kontrol ve Dengeleme (*Checks and Balances*) sistemi altında yönetimin üç kolu uyum ve karşılıklı saygı içinde işlemektedir. Seyrek de olsa sistemde bir kolun diğerine meydan okuduğu veya müdahalesini reddettiği olmaktadır. Bununla birlikte, yürütme-yasama çatışmasını sistem kendisi içermektedir. Çünkü Devlet Başkanı, doğrudan ulusal seçim çevresinden seçilmekte iken kongre üyeleri çok sınırlı bölgeden seçilmektedir.

Askeri yönetimin sona erdiği 1985 yılından bu yana sendikacılık, toplu sözleşme, seyrek de olsa grev her üç gücün de federal görevlileri arasında olağan hale gelmiştir. 1988 Anayasası sınavsız olarak alınanlar da dahil bütün federal görevlilere 5 yıldan fazla hizmette kalma garantisi vermektedir. Yeni alınan kamu görevlilerinin memur sınavını geçmesi gerekmektedir.

Birlik (eyaletlerin kurduğu), eyaletler, federal ilçe ve belediyeler; Anayasayı, yasaları, demokratik kurumları korumak ve ulusal mirası muhafaza etmek zorundadır.

Eyaletler, valilerini dört yıllığına doğrudan ve genel oyla seçmekle yükümlüdürler. Belediyeler ve federal ilçe organizasyonu ile bölgeleri yasayla belirlenir. Birlik, eyaletlere ve federal ilçeye ulusal güvenliğin ve kamu güvenliğinin tehlikeye düşmesi, halinde ancak Ulusal Meclisin tavsiyesi üzerine müdahale edebilir.

II. ANAYASAL ORGANLAR

1. Devlet Başkanı ve Yürütme Erki:

Geniş yetkilerle donatılan Federal Cumhuriyet, Federal Hükümetle yönetilmektedir. Revize edilerek 5 Ekim 1988 tarihinde yasalaştırılan Anayasa; yürütme, yasama ve yargı kollarıyla birlikte başkanlık sistemini öngörmektedir. Başkan, devletin başı ve hükümet başkanıdır. Başkana, onunla birlikte seçilen başkan yardımcısı ve başkan tarafından atanan ve yönetilen kabine yardım eder.

Yürütme Gücü Devlet Başkanının elinde toplanmaktadır. Başkan, devletin ve hükümetin başıdır. Dört yıllığına, genel oyla ve en fazla iki dönem için seçilebilmektedir. Devlet Başkanı ve başkan yardımcısının Brezilya doğumlu, 35 yaşın üzerinde ve politik haklarını kullanmaya yeterli olması şartı bulunmaktadır. Oyların kesin çoğunluğunu alan aday başkan olarak seçilmektedir. Eğer kimse oyların kesin çoğunluğunu alamazsa, en yüksek oyu alan iki aday ikinci tur seçime katılmakta ve bu seçimde geçerli oyların çoğunluğu alan başkan seçilmektedir.

Kabine, Devlet Başkanı tarafından atanmaktadır. Devlet bakanları; Devlet Başkanı tarafından imzalanan yasaları ve kararnameleleri ikinci imza olarak imzalarlar. Yasaların kararnamelerin ve düzenlemelerin yürürlüğe girmesinin kolaylaştırılması için çalışırlar ve yıllık raporun sunumunda Başkanı temsil ederler.

Her Başkanın kendi kişisel yönetim stiline devlet yönetimine empoze etmeye çalışması ve politik pazarlıklardaki başarısını arttırması amacıyla çok sık kabine reorganizasyonu yapılmaktadır. Bu cümleden olmak üzere; Devlet Başkanı Sarney, kabineyi 27 bakanlığa yükseltmiş, arkasından gelen Devlet Başkanı Collor, geniş kapsamlı bir reorganizasyonla bakanlıkların sayısını 12’ye indirmiş, birçok kamu kurumunu kaldırmış, 80 bin federal kamu görevlisini işten çıkarmıştır. Başkan Franko döneminde ise kabine yeniden 27 bakandan oluşmaya başlamıştır.

Yürütme erkinin önemli bir kurumu da Devlet Başkanının yüksek danışma organı niteliğindeki Cumhuriyet Konseyidir. Cumhuriyet Konseyi; Başkan Yardımcısını, Milletvekilleri Meclisi ve Senato Başkanını, Meclis ve Senatodaki çoğunluk ve azınlık liderlerini, Adalet Bakanını ve Başkanın atadığı iki

üyeyle Senato ve Milletvekilleri Meclisi tarafından seçilen ikişer üyeyi içerir. Son altı üye üç yıllığına görev yaparlar.

Başkan Yardımcısı, Milletvekilleri Meclisi ve Senato Başkanları, Adalet Bakanı, Ordu Bakanı, Dışişleri Bakanı ve Planlama Bakanından oluşan Milli Güvenlik Konseyi ise ulusal hükümler ve savunma konularında Başkana tavsiyede bulunur.

1995 yılı itibarıyla, devletin ekonomik girişimlerdeki hariç, 650 bin memur (yürütme: 586 bin, yargı; 50 bin, Yasama; 14 bin) 310 bin askeri personel olmak üzere 960 bin hükümet görevlisi bulunmaktadır. Devlet girişimleri de 700 bin kişiye iş vermektedir.

2.Yasama:

Yasama gücü; Milletvekilleri Meclisi ve Federal Senatodan oluşan Ulusal Kongre tarafından kullanılmaktadır. Brezilya'da 513 Milletvekilleri Meclisi üyesi 81 tane de Senato üyesi bulunmaktadır. Senato ve milletvekili seçimleri aynı anda bütün ülkede yapılır. Kongre için aday olacaklar doğumdan Brezilyalı ve politik haklarını kullanma bakımından yeterli olmak zorundadır. Milletvekili olmak için 21, senatör olmak için 35 yaşını doldurmuş olmak gerekmektedir.

Milletvekilleri Meclisi (kamara), her bir eyalet, bölge (territory) ve federal ilçenin halkı arasından nispi temsil sistemine göre seçilerek gelen halk temsilcilerinden oluşmaktadır. Eyaletleri ve Federal İlçeyi temsil eden milletvekillerinin toplamı nüfus oranına göre belirlenir ve ayrıca her bir bölgenin dört milletvekili seçme hakkı vardır. Milletvekili seçimleri için uygulanan seçim sistemi nispi temsile dayanmasına rağmen karmaşık yapıdadır. Her eyalet en az 8 sandalyeye sahiptir. Nüfusu fazla olan eyaletlerin (örneğin Sao Paulo) milletvekili sayısı 70'e ulaşabilmektedir. Seçim sistemi, alan olarak geniş fakat nüfus olarak az yoğunluğa sahip eyaletlerin lehine ağırlık yaratmaktadır. Kongrede 15 politik parti temsil edilmektedir. Politikacıların parti değiştirmeleri yaygın olduğu için Kongrede partilerin sahip oldukları sandalye sayısı sürekli değişmektedir.

Senato eyaletlerin ve federal ilçenin çoğunluğa göre seçtiği temsilcilerden oluşur. Her eyalet ve Federal İlçe sekiz yıllığına üç senatör seçmekte ve her senatör iki yedeğiyle birlikte seçilmektedir. Seçimlerden sonraki dördüncü yılda Senato üyelerinin 1/3'ü, sekizinci yılın sonunda ise 2/3'ü yenilenmektedir.

Senato; gizli oyla hakimleri seçmekte, ayrıca Anayasa gereği Adalet Bakanlığı Başsavcısının, hesap mahkemesi üyelerinin, bölge valilerinin, merkez bankasının başkan ve üyelerinin ve büyükelçilerin atamalarını onaylamaktadır.

Kongre, yılda 2 kez olağan olarak toplanmakta, olağanüstü toplantı çağrısı ise Devlet Başkanı, Senato ve Kongre başkanı veya Senato veya Meclisin çoğunluğu tarafından yapılabilmektedir. Kongre, olağan olarak Marttan Hazirana kadar ve Ağustosun Aralık kadar toplanır. 1930 yılından bu yana Kongre beş kez otoriter müdahaleler nedeniyle kapatılmıştır. Kongre; Kasım 1930-Aralık 1933, Kasım 1937-Şubat 1946, Kasım 1966, Aralık 1968'den Ekim 1969'a kadar ve 1977 yılında 15 gün kapalı kalmıştır.

Kongre; özellikle maliye ve bütçe politikasının belirlenmesi ve hazırlanması, ulusal, bölgesel ve yerel programlar, askeri kuvvetlerin gücü, bölgesel sınırlar olmak üzere Birliğin (Brezilya Devleti) yetkisindeki bütün konularda karar verme yetkisine sahiptir. Ayrıca, uluslararası anlaşmaların tanımlayıcı çözümlenmelerini yapmakta ve Devlet Başkanına savaş ilanı yetkisini vermektedir.

Kongrenin gücü; Devlet Başkanı, başkan yardımcısı ve bakanlar hakkında yasal kovuşturma başlatma yetkisini de içermektedir. Senato; Devlet Başkanı, başkan yardımcısı ve bakanları suçlu bulabilir ve mahkum edebilir.

Anayasa değişikliği için Senato ve Milletvekilleri Meclisi'nin 1/3 çoğunluğu, Devlet Başkanı veya federasyon birimleri yasama meclislerinin toplamının yarısından bir fazla çoğunluğu öneride bulunabilir. Değişikliklerin her iki kanat olan Senato ve Milletvekilleri Meclisi üyelerinin 3/5'i tarafından onaylanması gerekmektedir. Anayasa, ulusal olağanüstü hal ve savaş sırasında değiştirilemez.

1988 Anayasası Kongrenin askeri yönetim döneminde kaybettiği güçlerini yeniden kazanmasını sağlamıştır. Kongre, idari ve mali otonomiye sahiptir ve bütçenin hazırlanmasında tek yetkilidir. Belirli şartlar altında Devlet Başkanı tarafından veto edilemeyen kararname çıkarma yetkisine de sahiptir.

Başkanın vetosunu geçersiz kılmak için kongrenin salt çoğunluğunun gizli oyu gerekmektedir. Kongre, ulusal ve özellikle ekonomik politikaların oluşturulmasında çok önemli role sahiptir. Örneğin bütün uluslararası antlaşmalar, dış borçların yeniden görüşülmesi dahil kongrenin onayını gerektirir.

Kongre üyelerinin dokunulmazlığı tüm parlamento çalışmalarını kapsadığı gibi adam öldürme gibi ağır suçları da kapsamaktadır.

Eyaletler, kongre üyeleri ile birlikte seçilen üyelerden oluşan tek kamaralı yasamaya sahiptir. Yerel seçimler, eyalet ve ulusal seçimlerin iki yıl ardından yapılır.

3.Yargı:

Yargı gücü; federal mahkemelerle, eyalet ve belediye mahkemelerini içerir. Sadece yüksek mahkeme üyelerinin atamaları politiktir ve bu yüzden bu atamalar yasamanın onayına tabidir. Federal mahkemeler başkana sahip değildir. Her mahkemenin iki yıl süren başkanlığı rotasyonla veya saygı duyulacak şekilde kідeme göre yapılmaktadır.

Devletin yargı gücü; Yüksek Federal Mahkeme, Adalet Yüksek Mahkemesi, beş Bölgesel Federal Mahkeme ve federal hakimler, Yüksek İş Mahkemesi, 24 Bölge İş Mahkemesi, Uzlaştırma ve Hakimler Konseyi ve iş hakimleri, Yüksek Seçim Mahkemeleri ve hakimleri, 27 Bölgesel Seçim Mahkemesi, Yüksek Askeri Mahkeme, Askeri Mahkemeler ve askeri hakimler, Federal İlçe Mahkemesi ve hakimleri, Eyalet Mahkemeleri ve hakimleri tarafından kullanılır. Ömür boyu süreyle atanan hakimler başka işte çalıştırılmazlar. Mahkemeler kendi kontrol organlarını seçerler ve kendi iç yapılarını organize ederler. Eyaletler de kendi yargı sistemlerine sahiptirler.

Yüksek Federal Mahkeme, Birliğin başkentinde konuşlanmıştır. 11 üyesi vardır. Yargı bölgesi ulusal sınırlardır. Mahkemenin üyeleri, 35-65 yaşları arasında yeterli bilgi ve deneyime sahip Brezilya doğumlu olanlar arasından Devlet Başkanı tarafından atanmakta ve atamalar Senatoca onaylanmaktadır. Yüksek Federal Mahkemenin en önemli görevi, Anayasanın yorumlanması konusunda en son mahkeme kararını oluşturmasıdır. Yüksek Federal Mahkemenin, kongrenin çıkardığı yasaları Anayasaya uygun değilse geçersiz kılma yetkisi vardır. Bu mahkeme ayrıca, Devlet Başkanı, Başkan yardımcısı, Ulusal Kongre üyeleri, devlet bakanları, Yüksek Federal Mahkeme üyeleri, Adalet Bakanlığı Başsavcısı, öteki Yüksek Mahkemelerin üyeleri ve büyükelçiler tarafından işlenen suçlara da bakar. Eyaletlerle Birlik arasındaki, eyaletlerin kendi aralarındaki, yabancı ülkelerle Birlik veya eyaletler arasındaki davalara bakmak da Yüksek Federal Mahkemenin görevlerindedir. Söz konusu mahkeme aynı zamanda yüksek mahkemeler arası veya yüksek mahkemelerle diğer mahkemeler arasındaki yetki uyuşmazlıkları için de karar merciidir.

Yüksek Adalet Mahkemesi, Devlet Başkanınca atanan ve Senato tarafından onaylanan en az 33 üyeyi içerir. Yetkileri arasında eyalet valilerinin işledikleri suçlardan dolayı yargılanması da vardır.

Bölgesel Federal Mahkemeler, Devlet Başkanı tarafından atanan en az yedi üyeden oluşur. Yüksek İş Mahkemesi 27 üyelidir ve Devlet Başkanı tarafından atanan ve Senato tarafından onaylanan üyelerden oluşur. Eyaletler, Anayasa gereği kendi adalet işlerinin yönetiminden sorumludurlar.

1988 Anayasası, Brezilyanın yargı sisteminde önemli değişiklikler yapmıştır. Bu cümleden olmak üzere; Federal Temyiz Mahkemesi, Yüksek Adalet mahkemesine dönüştürülmüş, orta seviyeli bölgesel Federal Mahkemeler oluşturulmuş, Federal Genel Savcının iki yılda bir değiştirilmesi ve atamasının Senatoca onaylanması esası getirilmiş, ayrıca Anayasa tarafından garanti edilen fakat yasalarla düzenlenmeyen hakların Federal Yüksek Mahkeme kararıyla garanti altına alınması sağlanmış ve Yüksek Federal Mahkeme Anayasal konularda federal mahkemelerden başvuru yapılmasını beklemeksizin karar verebilme yetkisine sahip olmuştur.

Yargı, Collor ve Franko yönetimi döneminde çok ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Yüksek Federal Mahkeme, Devlet Başkanı Collor'un hakkında ileri sürülen iddiaların araştırılması ve yargılanması sırasında yargılamanın yavaş yürümesi nedeniyle eleştirilmiştir. 1993 sonunda da Devlet Başkanı Collor'un yargılanması için politik haklarından arındırılması konusundaki Senato kararına karşı yaptığı başvuru nedeniyle, Yüksek Federal Mahkeme; üç hakimin karardan çekinmesi neticesinde 4-4 eşitliğe dayanan bir karar almıştır.

III.TAŞRA YÖNETİM YAPILANMASI VE EYALETLER

Eyaletlerin daha fazla otonomi istekleri nedeniyle 1889 yılında Eski Cumhuriyet kurulmuştur. 1930'a kadar daha büyük ve güçlü eyaletler ABD modeline göre yapılmış federal sistemden memnun kalmışlar, fakir ve küçük eyaletler ise merkezi devletin devamlı müdahalesiyle sıkıntı çekmişlerdir. 1930 ihtilalinden sonra 1930-45 yılları arasında ulusal devlet, valileri ve bütün belediye başkanlarını atayarak merkezileşmiş, 1933-37 periyodu hariç, yasama faaliyetleri de tüm düzeylerde durdurulmuştur. 1946 Anayasası dengeli bir federalizm kurmuşsa da merkezi hükümetin mali, endüstriyel ve kalkınma politikalarıyla seçimler üzerindeki kontrolü sürmüştür. Askeri rejimle birlikte 1965 yılından itibaren eyaletlerin otonomisini yine asgari düzeye çekilmiş; 1966'dan 1978 yılına kadar olan sürede merkezi hükümet, valileri ve eyalet başkenti belediye başkanlarını atamış, 170 kent ulusal güvenlik için hayati öneme sahip kent olarak seçilerek, buralarda görevli albaylar her eyalete güvenlik şefi olarak atanmıştır. Liberalleşmeye açılım olarak askeri rejim 1982 yılında valilerin doğrudan seçilmesine izin vermiştir. Eyalet başkenti belediye başkanlarının ve ulusal güvenlik için önemli kabul edilen illerin belediye başkanlarının yeniden seçimle göreve gelmesi ise Kasım 1985'de Devlet Başkanı Sarney ve Kongrenin kararıyla olmuştur.

Brezilya halen 26 eyaletten oluşmakta ve eyaletlerin yönetim yapısıyla yasama faaliyetleri federal hükümete ve federal yasamaya benzemektedir. Vilayetlerde birer eyalet kabinesi mevcuttur. Valiler, Brezilyanın daha merkezi yapısı gereği Amerika Birleşik Devletlerindeki meslektaşlarından daha az yetkiye sahiptir. Federal ilçeler de Vali veya Vali yardımcısı tarafından yönetilmektedir.

1988 yılından sonra eyalet meclisleri maaşlarını belirleme otonomisini kaybetmiş, maaşları federal meclis üyelerinin %75'ine göre ayarlanmıştır.

1988 Anayasası özellikle eyaletlere verdiği yetkiler dışındaki bütün yetkileri Federal hükümete bırakmışsa da eyalet hükümetleri halen; otoyol güvenliğinden, kamu altyapı yatırımları ve otoban bakımından, ucuz ev sağlama programından, iletişim hizmetlerinden, ilk ve ikincil seviyede eğitim veren kamu okullarından (belediyelerle birlikte) ve kamu hastanelerinden sorumludurlar.

Eyaletler ve belediyeler sınırlı vergi otoritesine sahiptir. 1988 Anayasası tarafından oluşturulan federal gelir paylaşımı programı eyaletlere önemli gelirler sağlamaktadır. Eyalet vergi gelirleri ise satış vergilerine odaklanmıştır. Eyalet hükümetleri eyalet mali kurumlarını işletme yetkisine sahiptir. Fakat bir çoğu verdikleri açıklardan dolayı Merkez Bankasıyla sürekli problem yaşamaktadır. 1995 yılında Merkez Bankası bazı eyalet bankalarına el koymuş, diğerlerini de özelleştirmenin yollarını aramaya başlamıştır.

IV.YEREL YÖNETİMLER

1996 yılı itibarıyla 5.581 belediye mevcuttur ve yaklaşık %15'inin nüfusu beş binin altındadır.

Belediye başkanları ve başkan yardımcılarının seçilebilmeleri için en az 21 yaşında olmaları gereklidir. Bunlar dört yıllığına seçilmektedir ve 2000 yılından sonra yeniden seçilmeleri mümkün olmuştur. Nispi temsil sistemine göre ve dört yıl için seçilen Kent Konseyi üyelerinin ise en az 18 yaşında olmaları gerekir ve yeniden seçilmeleri mümkündür.

Yerel seçimler 1950'den 1970'e kadar genel federal ve eyalet seçimleri ile birlikte yapılmış, 1970'de seçilenler iki yıllık bir dönem için görevde kalmışlardır. Bundan sonraki yerel seçimler ise genel seçimlerden iki yıl sonra yapılmıştır. Daha sonra yine eski sisteme dönülmüş ve müteakiben yerel seçimlerin yeniden genel seçimlerden iki yıl sonra yapılmasına karar verilmiştir.

Belediyelerin vergilendirme yetkileri emlak ve hizmet vergilerini kapsamaktadır.

Dördüncü Bölüm

Mali Yönetim

Brezilya, gelişmiş tarım, maden, üretim ve hizmetler sektörleriyle dünyanın en büyük ekonomilerinden birisidir. Ülkenin bol miktarda madeni zenginliği bulunmaktadır. Zengin doğal kaynakları ve bol emek gücüyle ülke 1970'lerde Latin Amerika'nın önde gelen ekonomisi olmuştur. Brezilya ekonomisi 1980 ve 1990'lı yıllarda enflasyonla birlikte büyük bir durgunluğa girmiştir. 1993 yılında enflasyon kontrol altına alınmadan önce %2500'e ulaşmıştır.

Ülkede gelir dağılımı bozukluğu önemli bir problem olarak durmaktadır. 1994-96 yıllarında ekonomik istikrar programı uygulanmış, enflasyonun 1994 yılında sona ermesiyle fakir Brezilyalıların talep ve satın alma gücü yükselmiştir. Hükümet enflasyonist baskıyı azaltmak için çaba göstermektedir. Stabilizasyon programının güçlendirebilmek için uzun dönemli sürdürülebilir kalkınma gereklidir ve hükümetin kapsamlı yapısal reformları yapması gerekmektedir. Sıkı para politikası faizlerin yüksek seyretmesine neden olmakta, ticaret dengesini iyileştirirken toplam talebi ve enflasyonu azaltmaktadır. 1995 yılında ülkenin mali durumu kısmen bozulmuştur. Kamu iç borçları Hükümetin para maliye politikası üzerindeki kontrolünün azalmasına neden olmuştur.

1967-74 yılları arasında yaşanan ekonomik mucize sayesinde, modern başkenti ve canlı ekonomisiyle Brezilya 1970'lerin başında ekonomisini dengede tutuyordu ve geleceğin ülkesi olmak istiyordu. 1960 yılında yapımı tamamlanan federal ilçe Brasilia, XXI. yüzyılın kenti ve geleceğin anıtı olarak nitelendiriliyordu. Bununla birlikte federal ilçeyi inşa etmek için 10 milyar dolar gerekiyordu ve bu gereklilik enflasyonist döngüyü başlatmış ve 1994 yılına kadar dizginlenememiştir. Ülkenin gerçeklerinden uzak olan steril başkent sadece kendi menfaatini ve çıkarını düşünen azınlığın yaratılmasını ve politik süreçlerin rüşvete bulaşmasını başarmıştır.

1992'deki rüşvet skandalını takiben Devlet Başkanı Collor'un Yüce Divana gönderilmesi ekonomik reformları geciktirmiş, ama Brezilya, Devlet Başkanını yüce divana gönderen ilk demokratik ülke olmuştur. Devlet Başkanının düşüşü, Brezilya demokrasisinin altını oyan belli bir zümrenin rüşvet ilişkilerini yansıtmıştır. Mart 1991'de Gallup Enstitüsü tarafından yapılan bir araştırmada Brezilya halkının %78'inin Brezilyanın rüşvet cenneti olduğunu düşündüğünü ortaya çıkarmıştır. Bu arada, yargı sisteminin itibarı Devlet Başkanı Collor'un rüşvet iddialarından beraat etmesiyle daha da azalmıştır.

Devlet Başkanının görevden uzaklaştırılmasıyla yerine başkan yardımcısı geçmiş, ancak bu dönemde enflasyon yükselmiş özelleştirme ve yatırım politikaları ivme kaybetmiştir. Devlet Başkanı görevden alan Kongre de 1993 yılında rüşvet skandalına dahil olmuştur. Hakimler, avukatlar, hükümet memurları ve politikacılar sosyal güvenlik sistemini el birliği ile 1.2 milyar US dolar dolandırmaktan suçlanmışlardır. 1993 yılında yapılan bir kamuoyu yoklamasıyla Kongrenin güvenilirlikte %15 oranla en alt seviyede olduğu, politik partilerin güvenilirliklerinin daha düşük olduğu (%5), ordunun ise en üst seviyede bulunduğu (%58) görülmüştür.

Ulusal Hesap Mahkemesinin 1993 yılı sonuna kadar sürdüğü araştırma sonucunda 1500 mevcut veya emekli politikacının rüşvet olaylarına karıştıkları, bu nedenle de resmi görevlere uygun olmadıkları açıklanmıştır. Kongre Araştırma Komisyonu da dokuz firmanın 1985 yılından beri devleti sistematik olarak dolandırdığını belirtmiştir.

1996-97 yıllarında Devlet Başkanı Cardoso, ekonomide devletin rolünün azaltılması, federal bürokrasinin yenilenmesi, sosyal güvenlik sisteminin reorganizasyonu, federal devlet-eyalet ilişkilerinin yeniden tanımlanması, vergi sisteminin basitleştirilmesi ve politik partilerin güçlendirilmesi için bir anayasal reform yapmak istemiş ve başarılı olmuştur. Müteakiben Latin Amerikanın en kapsamlı özelleştirme gerçekleştirilmiştir.

1997'de dış ticaret açığı büyüye de Brezilya 30 yıldır göremediği istikrarı yakalamıştır. Latin Amerikanın en büyük ekonomisinin bütçe açıkları artınca 1997 yılında ülke ya düşük bir büyüme hızını ya da devalüasyonu seçmek zorunda bırakılmıştır. Daha düşük bir büyüme seçilmiş, devalüasyon olmasını bekleyen spekülörler defedilmiştir. Daha yüksek vergileri ve daha az kamu harcamalarını öngören sert ekonomik paket açılmıştır. Gelirleri arttıran tedbirler alınmış, para birimine olan güvenin artırılması için gerekli kararlılıklar gösterilmiştir. Anayasal değişiklik yapılarak kamu görevlilerinin işten çıkarılabilmesi mümkün hale getirilmiştir.

Ocak 1997'de Milletvekilleri Meclisi, Devlet Başkanı, valiler ve belediye başkanları için erken seçimi öngören bir değişiklik yapılmış ve Devlet Başkanı yeniden seçilmiştir. Devlet Başkanının enflasyonu düşük tutması, ekonomiyi canlandırması, başlıca sosyoekonomik problemlerin çözümünde başarılı olması, rüşveti azaltması, kongre üyeliği dokunulmazlığını azaltması yeniden seçilmesindeki en önemli faktörler olmuştur.

Brezilya, Adalet Bakanlığı ve Federal Polisin verilerine göre dünyada kara para aklanmasında önemli bir pazar haline gelmiş bulunmaktadır. Devlet Başkanı, Cardoso Brezilyanın ekonomik ve politik olarak stabil ve güvenilir bir ülke olarak uluslararası imajını onarmıştır. Ayrıca ülkenin kendine güvenini de yenilemiştir.

Portekiz'in Brezilyayı keşfinden 1930'lu yıllara kadar Brezilya ekonomisi ihraç edilebilen ürünlere dayanmıştır. Portekiz, koloni ekonomik kurallarını ve emperyalist ticaret politikasını sert bir şekilde uygulamış, üç yüzyıl kalkınma gerçekleştirmemiştir. Koloni olarak yapılanan ekonomi ve toplum 1822 yılında bağımsızlığın elde edilmesinden sonra bile koloni aşamasının izlerini kolayca silememiştir. Gözle görülür değişiklik XVIII. yüzyıl sonlarında köleliğin yürürlükten kaldırılması ve ücretli işçiliğin kabulüyle başlamıştır. Önemli yapısal değişiklikler Brezilya ekonomisinin yarı endüstrileşmiş modern ekonomiye geçmesiyle başlamıştır. Bu dönüşümler 1950-1981 yılları arasında yaşanan hızlı ekonomik büyüme ve üretim temellerinin değişkenleştirilmesiyle etkinleşmiştir. Bununla birlikte ekonomi 1980'lerden sonra önemli darboğazlara girmiş, büyüme yavaşlamış ve durgunluk başlamıştır. Brezilya dünyanın en önemli tarımsal ürün ihraç eden ülkeleri arasında yer almaktadır. Ekonomik göstergelerin iyiliğine rağmen Brezilya ekonomisi gelişmiş bir ekonomi olarak düşünülemez. 1947'de 2000 ABD Doları olan kişi başına düşen milli gelir, 1995 yılında 4630 dolara yükselse de büyüme ve yapısal değişimler; refah, gelir ve fırsat eşitliğini sağlayamamıştır. Ekonomik büyüme ve üretimdeki etkileyici artışa rağmen fakirlerin sayısı hızla artmaktadır.

Brezilya'da 1980'den sonra devletin sahip olduğu ekonomik girişimlerin özelleştirilmesi çalışmaları, dünyadaki gelişime paralel bir seyir gösterir. Özelleştirmenin önemi ve faydaları konusunda pek çok şey 1980'li yıllarda söylenmiş olsa da Brezilya'da özelleştirme 1980'li yıllarda bozulan kamu sektörünün mali baskılarının azaltılması için 1990'lı yıllarda yapılmıştır. Devlet girişimlerinin yerli ve yabancılara satılması mali baskıların azalması için cazip gelirler sağlamıştır. Özelleştirme; hükümete acil gelir sağlamış, zararda

olan kamu girişimlerinin satılması sonucu kamunu yüklenmek zorunda kaldığı mali yüklerden kurtulmuş ve devlet girişimlerinin karlı özel sektöre dönüşmesiyle vergi gelirleri artmıştır.

Brezilya ekonomisinin son 20 -30 yılına çok miktarda sermaye girişi damgasını vurmaktadır. 1970'li yıllarda sermaye girişi rekor seviyeye ulaşmış, 1983 yılında Meksika borç krizi öncesinde tökezlemiştir. Bundan sonra da bu mali çöküntünün sonuçlarıyla uğraşan Brezilya, 1990'lı yıllardan sonra yeniden yabancı sermaye girişini sağlayabilmiştir. Çok miktarda yabancı sermaye girişinin 1982 yılında sona ermesinin nedeni bu tarihten önceki yıllarda izlenen politikalarla ilgilidir. 1964 yılında ordu yönetime el koymuş ve doğrudan yabancı yatırımları düzenleyen yasayı, karların transferi ve yeniden yatırıma dönüştürülmesine ilişkin prosedürü değiştirmiştir.

1982 yılında Meksika'da başlayan borç krizi, hemen öteki Latin Amerika ülkelerinin borç alabilme durumlarını da etkilemiştir. Brezilya'nın ticaret dengesi ve banka mevduatları 1981 yılında bir miktar düzelmiş olsa da Brezilya için de kredi bulmak zorlaşmıştır. Yeni kredilerin faizleri yükselmiş ve birçok kreditor mevcut kredilerin dönüştürülmesini reddetmiştir. 1982 yılının ikinci yarısında yeni kredi bulunamamıştır. 1984'de yeni kredi bulunamamasına rağmen Brezilya dış ticaret dengesine eş değer 7.4 milyar dolarlık döviz çıkışı olmuştur. 1980'li yılların geri kalanında da Brezilya ekonomisinin geleceği için çok önemli olan yatırımların yapılması için gerekli dövizin çıkışı devam etmiştir.

1980'lerin başında ortaya çıkan borç krizi, takip eden 10 yılda silinememiş, değişik şekillerde ekonomiyi etkilemiştir. Brezilya'nın uluslararası rezervlerden faydalanması sona ermiş, yatırımların sürdürülmesi imkansızlaşmış, Brezilyanın uluslararası mali güveni düşük kalmıştır.

1980'lerde Brezilyalıların çoğu, ekonomik zorluklarının büyük miktarlara ulaşan yabancı borçlardan kaynaklandığına ikna olmuşlardır. 1980'lerin sonunda biriken borçlar, kamu sektörünü çökertecek düzeye gelmiş ve göreve gelen hükümetler ağır koşullarla karşılaşmışlardır. Kapsamlı borçları nedeniyle kamu sektörü pratik olarak batmış görünüyordu. 1982'den sonra yabancı sermaye girişinin olmaması hükümeti para yaratmaya itmiş, ancak bu uygulama geriye beklenmeyen ve hızlanan enflasyon oranı olarak dönmüştür. Enflasyon 1990'ların başında yıllık % 4000'e ulaşmıştır.

Brezilya'daki gibi enflasyonist ekonomilerde mali trendleri borçların çokluğu nedeniyle değerlendirmek zordur. Hükümet harcamaları ve alacak sahiplerine ödenen faizler de enflasyona sebep olabilmektedir. Nitekim, Hükümetin faiz ödemeleri 1980'lerde GSMH'nin %1'inden 1989'da kontrol edilemeyen bir oran olan %6.1'e yükselmiş, ancak 1990'da hükümetin ödemeleri dondurmasıyla bu oran dereceli olarak azalmıştır. 1982'den sonra yeni borç alamasa da Brezilya'nın faiz ödemeleri 1980 boyunca artmıştır.

Brezilya 1990'lara ekonomik olarak önceki yıllardan daha ümitsiz girmiştir. 1980'lerin ekonomik durgunluğu ve belirsizliği, kişi başına düşen milli gelirin 1980'lerden daha fazla olmaması tehlike çanlarını daha güçlü çalmaya başlamıştır. Enflasyonun aylık oranı %30'dan fazladır. Geçmişten alınacak çok dersler bulunmaktadır. Tek bir ders 1980'lerin ekonomisini özetlemektedir: Birçok Brezilyalı tarafından kamu sektörü bir problem alanı olarak algılandığından, hükümet değişiklikleri de bir çözüm olarak görülmemektedir. 1992 yılında Mello Hükümetinin rüşvetten dolayı düşmesi de hükümetlere olan güveni daha da azaltmıştır. Kurtuluş amacıyla kamu sektörü açıkları özelleştirme vasıtasıyla azaltılmış, ekonomik etkinliğin sağlanması için daha açık bir ekonomiye geçilmeye karar verilmiş, gelir dağılımı bozukluğunun düzeltilmesi için çaba gösterilmiştir.

Beşinci Bölüm

İç Güvenlik

I. İÇ GÜVENLİK YAPISI

1988 Anayasasının 144. maddesine göre iç güvenlik fonksiyonu federal devletle eyaletler arasında paylaştırılmıştır. Anayasa hükmüne göre federal düzeyde; federal polis, federal otoyol polisi, federal demiryolu polisi ve askeri polis, eyaletler düzeyinde de; sivil polis, askeri polis ve askeri yangın departmanı kamu düzen ve güvenliğini sağlamakla görevlidirler.

Ancak uygulamada demiryolu polisi kurulmamış, otoyol polisi de federal polisin kontrolüne girmiştir. Öte yandan, federal polis ülke genelinde kamu güvenliğini sağlayabilecek düzeye getirilemediğinden, kamu düzeni konusundaki yükün önemli bölümü eyaletler düzeyinde görev yapan sivil ve askeri polisin üzerinde kalmıştır. Anayasa hükmü uyarınca kurulması gereken belediye polis örgütleri de Sao Paulo kenti dışında gerçekleşmemiştir.

Federal düzeydeki iç güvenlik otoriteleri; Devlet Başkanı, Ulusal Güvenlik Konseyi, Ordu Bakanı, Federal Polis Genel Müdürü, Askeri Polis Komutanı ve Ulusal Kamu Güvenliği Konseyi, taşra düzeyinde ise; Eyalet Valisi, Eyalet Kamu Güvenliği Sekreterliği, Eyalet “Bölge” Polis Müdürü ve Eyalet Askeri Polis Komutanıdır. Belediye polisinin kurulduğu Sao Paulo kentinde ise Belediye Başkanı iç güvenlik otoritesi görevini yerine getirmektedir.

Brezilya iç güvenlik güçleri; poliste rüşvetin çok yaygın hale geldiği ve askeri polis içinde örgütlenen ölüm timlerinin “death squad” yargısız infazlar gerçekleştirdiği iddiaları nedeniyle geçmiş dönemlerde çok eleştirilmiş, böylesi olayları önleyebilmek için polisin federal kontrol altında tek birim haline getirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Öte yandan da güvenlik güçlerinden teçhizatlarının ve ücretlerinin yetersizliği konusunda yoğun şikayetler gelmiştir. Bu nedenlerle, iç güvenlikte yapılması gereken reformlar 1997 yılında Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan bir ulusal sekreteryaya tarafından ele alınmış olup, çalışmalar sürmektedir.

İç güvenlik yapılanmasıyla ilgili olarak belirtilmesi gereken diğer önemli gelişmeler; askeri cuntalara duyulan tepkiyle güçlenen “demilitarizasyon” eğiliminin Başkan Collor döneminde uygulamaya yansıtılarak Ulusal Güvenlik Konseyiyle, İstihbarat ve Stratejik İlişkiler Servislerinin sivilleştirilmesi ve başta Arjantin olmak üzere, Güney Amerika Ülkeleriyle geniş kapsamlı güvenlik işbirliği anlaşmaları yapılmasıdır. Böylece, iç güvenliğin Güney Amerika Kıtası genelinde irdelenmesi görüşleri gündeme getirilmektedir.

II. İÇ GÜVENLİK KURULUŞLARI

1.Federal İç Güvenlik Güçleri:

1.1.Federal Polis:

Merkezi Başkent Brasilia’da bulunan ve eyaletlerde de teşkilatlanmış olan federal polis, Devlet Başkanınca atanan bir genel müdür tarafından yönetilir. Askeri cunta dönemlerinde genellikle generaller arasından atanan genel müdürler, bir süredir sivil yöneticiler arasından seçilmektedir. Federal polislik bir kariyer mesleği şeklinde yapılandırılmıştır.

Federal polisin görevi; eyaletler arası ve uluslararası düzeydeki suçlarla ilgilenmek, sahil koruma, hava polisliği ve sınır devriyesi görevlerini yapmak, narkotik ve narkotrop maddelere ilişkin polis hizmetlerini gerçekleştirmektir. Ayrıca, federal polis; askeri polise teknik destek verilmesi, ulusal polis istihbaratının toplanması, değerlendirilmesi ve yayılması, ulusal düzeyde kriminal araştırmalar ve kimlik araştırmaları, yine ulusal düzeyde polis eğitimi ve uluslararası polis işbirliği konularında görev yapmaktadır.

1.2.Askeri Polis (*Policia Militar*):

Fransız Jandarmasına benzer biçimde örgütlenmiş olup, idari ve adli kolluk görevlerini yerine getiren Askeri Polis, ülke iç güvenliğinin yükünü taşımaktadır. Yaklaşık 150 yıllık bir geçmişi olan bu örgüt, halen 400.000 civarında personele sahiptir ve Anayasanın 144. maddesi göre de federal bir iç güvenlik gücüdür. Askeri karakteri ağır basan ve olağanüstü hal dönemlerinde ordunun ihtiyat birlikleri olarak Ordu Bakanlığının kontrolüne giren Askeri Polise kendi içinden yetişen bir personel komuta etmektedir. Askeri polisteki rütbeler de orduyla benzeşmektedir.

Askeri polisin asıl görevi; önleyici kolluk hizmetlerini yerine getirmek, kamu düzenini sağlamak ve iç karışıklıkları önlemektir.

2.Federe (Eyalet) İç Güvenlik Güçleri:

Eyalet iç güvenlik güçleri sivil ve askeri polistir. Bu güçler Anayasanın 144. maddesi hükmü uyarınca seçimle gelen eyalet valileriyle eyalet hükümetlerine ve eyalet Kamu Güvenliği Sekreterliğine bağlıdır. Bu sekreterlik, doğrudan Ulusal Kamu Güvenliği Konseyine bağlı olduğundan, bu yolla federal devlet eyalet iç güvenlik güçlerini sıkı şekilde denetimine almaktadır. Aynı Anayasa hükmü uyarınca belediyelerin de yapı denetimine geceleri halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması için zabıta güçleri kurmaları mümkünse de Sao Paulo kenti dışında polis gücü oluşturan başka bir belediye olmadığından, eyalet polisleri taşradaki en önemli kolluk kuvveti pozisyonundadırlar.

Eyalet sivil polisi nüfus yoğunluğu fazla olan kentlerde konuşlandırılmakta, (Delegates) adı verilen ve hukuk tahsili yapmış olmaları şart koşulan şefler tarafından yönetilmektedir. Poliste yönetici pozisyonuna gelebilmek için de bu şart aranmaktadır.

Ayrıca her eyalette valiye bağlı olan ve albay rütbesindeki bir komutanca yönetilen askeri polis mevcuttur. Ülke çapında yangınla mücadele görevini de yerine getiren ve yaklaşık 25.000 personelden oluşan eyalet askeri polis birlikleri; yetkileri eyaletin tümünü kapayan tugay, taburlar ve bölükler şeklinde konuşlanmakta, ülkenin iç bölgelerine yönelik güçlü bir devriye sistemi de oluşturulmuş bulunmaktadır. Eyalet otoyol polisi ile trafik polisi de askeri polise bağlıdır.

III. BREZİLYA VE TERÖR

Brezilya’da halen eylem yapan önemli bir terör örgütü olmamasına rağmen, bu ülkedeki CT “counter terrorism” faaliyetleri 1953 yılında Denizcilik Bakanlığı bünyesinde ilk özel müdahale gruplarının kurulmasına kadar uzanmaktadır. Halen bu ülkedeki en önemli taktik CT birimi 1.Özel Güçler Taburu Anti Terör Müfrezesi “1 St Special Forces Btn, Terrorist Detachment” dir. 1983 yılından itibaren adı duyulmaya başlayan bu grup, paraşütçülerden ve özel eğitim almış askeri personelden oluşmaktadır.

Kaynakça

- 1.The Europa World Year Book, Volume I, II, 2001, Europa Puplication
- 2.<http://lcweb2.loc.gov>.
- 3.<http://www.infoplease.com>.